

olduğu temel hak ve özgürlükler çerçevesinde korunmakta, yeteri kadar korunmadığı ülkelere ise bu kurum ve kuruluşlar tarafından yaptırımlar uygulanmaktadır.

Çocuk İstismarı ve Türkiye’deki Yazılı Basın

Çocuk istismarı konusunda psikologlardan hukukçulara, eğitim bilimcilerden iletişimcilere kadar birçok uzman tarafından farklı tanımlamalar yapılmıştır. Fakat söz konusu bu tanımlamalar çocuk istismarı gibi hassas bir konuyu tarif etmekte yetersiz kalmıştır. Bu nedenle Dünya Sağlık Örgütü, 1985 yılında daha önce yapılan tüm tanımları toplayarak ortak bir tanım oluşturmuştur. Bu tanıma göre, çocuğun sağlığını, fiziksel gelişimini, psiko-sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen bir yetişkin, toplum veya ülkesi tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan davranışlar çocuk istismarı olarak kabul edilir (Özdemir, 2012: 40).

Yukarıdaki tanımdan da anlaşılacağı üzere çocuk istismarı sanılanın aksine sadece cinsel olarak gerçekleşen bir davranış değildir. Çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişimine olumsuz yönde etki eden tüm yetişkin davranışları çocuk istismarı olarak kabul edilmektedir. Bu kabule karşın günümüzde hala milyonlarca çocuk farklı şekillerde istismar edilmekte, temel hak ve hürriyetlerinden mahrum bırakılmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü’nün yaptığı bildirimlere göre yetişkinlerin yaklaşık %25’inin çocukluk dönemlerinde fiziksel istismara uğradığı, kadınların %20’sinin, erkeklerin ise %8’inin çocukluklarında cinsel istismara maruz kaldıkları belirtilmektedir. Ayrıca dünyada her yıl 15 yaş altında 31000 çocuğun yaşamını çocuk istismarı nedeniyle yitirdiği bildirilmektedir (Bakır ve Kapucu, 2017: 14). Bu veriler bağlamında düşünüldüğünde günümüzde hala çocuk istismarı konusunun çözülmeyi bekleyen en önemli sorunlardan biri olduğunu söylemek mümkündür.

Günümüzde gerçekleşen çocuk istismarı vakalarını genel olarak fiziksel, duygusal, cinsel istismar, çocuk işçiliği ve çocuk evliliği kategorilerinde sınıflandırmak mümkündür. Çünkü çocuk istismarı olayları incelendiğinde çoğunlukla yukarıda belirtilen istismar türlerinin öne çıktığı görülmüş, bundan dolayı sınıflandırma bu çerçevede gerçekleştirilmiştir.

Fiziksel istismar, çocuk istismarının en iyi tanınan şeklidir ve “bir kaza olmaksızın, çocuğa karşı fiziksel travma ya da yaralanmalarla sonuçlanan herhangi bir davranış biçimi” olarak tanımlanmaktadır (Cüceloğlu, 1993: 374). Genellikle dayak, işkence, çocuğun vücudunu yakma ve çocuğu öldürme şeklinde olan fiziksel istismarlar sonucu her yıl binlerce çocuk yaşamını kaybetmekte, sakat kalmakta veya intihara teşebbüs etmektedir.

Duygusal istismar, genellikle yetişkinler tarafından farkında olmadan yapılan davranışların sonucu olarak meydana gelir. Bu özelliğinden ötürü “çocuk istismarının görünmeyen türü” (Örnek, 2017) olarak değerlendirilen duygusal istismar kavramı, yetişkinler tarafından

çocuğa karşı yapılan reddetme, aşağılama, yalnız bırakma, izole etme, korkutma, yıldırma ve tehdit etme, suça yöneltme, kendi çıkarına kullanma, duygusal engelleme, duygusal gereksinimleri karşılamama ve vaktinden önce yetişkin rolü verme gibi davranışları tarif etmek için kullanılmaktadır (Garbarino ve Garbarino, 1987; Aktaran: Erkman, 1991: 64).

Cinsel istismar, “yetişkin ya da yaşça daha büyük bir kimsenin kendisini ya da çocuğu cinsel olarak uyarma niyetiyle yaptığı her hangi bir hareket” olarak tanımlanmaktadır (Engel, 1991: 15). Günümüzde sosyal yapı ve özellikle de aile kurumunda meydana gelen büyük değişiklikler sonucu cinsel istismar vakalarının gün geçtikçe artmakta olduğunu söylemek mümkündür. Tahminlere göre, her dört kız çocuktan biri (% 25) ve her on erkek çocuktan biri (% 10) cinsel istismara uğramaktadır (Lannig, Ballard ve Robinson 1999).

Uluslararası Çalışma Örgütü’ne göre çocuk işçiliği, çocukları yaşlıları gibi yaşamaktan alıkoyan, potansiyellerini ve saygınlıklarını eksiltten, fiziksel ve zihinsel gelişimlerine zarar verici işlerde istihdam edilmesi olarak ifade edilmektedir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2017: 13). Çocuk işçiliği konusu günümüzde oldukça yaygın olarak görülen çocuk istismarı türlerindedir. Yapılan araştırmalara göre, 2012 yılında dünya genelinde 5-17 yaş aralığındaki 168 milyon çocuk işçi bulunmakta, bu çocukların 85 milyonu çok tehlikeli işlerde çalışmaktadır (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2017:10).

Türkiye’de çocuk işçi sayısına ilişkin güncel bir resmi bulunmamasına karşın TÜİK’in 2012 yılında yaptığı “Çocuk İşgücü Anketi”ne göre, 6-14 yaş aralığında 292.000, 15-17 yaş aralığında 601.000 olmak üzere 893.000 çocuk işçinin varlığından söz edilmektedir (akt. Taşbaşı, 2018:141). Bu verilerden hareketle, bugün dünya genelinde kabul görmüş çocuk hakları anlayışının çıkış noktası olan ve yasal zemine oturtulmasında en önemli kilometre taşı sayılan çocuk işçiliği konusunu önleme çalışmalarının hala yeterli seviyede olmadığı açık bir şekilde görülmektedir.

Dünyada en yaygın çocuk istismarı türlerinden biri de çocuk evliliğidir. Çocuk evlilikleri, diğer adıyla erken evlilik, 18 yaşın altında, çocuğun fiziksel, fizyolojik ve psikolojik olarak evlilik ve çocuk sahibi olmak gibi sorumlulukları taşımaya hazır olmadan yetişkinler tarafından evlendirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Aktepe ve Atay, 2017: 410). Günümüzde hala çocuklar dünyanın birçok yerinde cebir ve şiddet kullanılarak erken yaşta evlendirilmekte, bu yolla fiziksel, cinsel ve duygusal olarak istismar edilmektedirler. Çocuk evlilikleri birçok farklı istismar türünü içinde barındırmakta olduğu için mücadele edilmesi gereken en önemli istismar türlerinin başında gelmektedir.

Kitle iletişim araçlarının temel işlevi, hiç şüphesiz toplum üyelerine kendi deneyimleri dışında kalan dünyanın olgu ve olaylarının bilgi ve deneyimini aktarmaktır. Kitle iletişim araçları ortaya çıktıkları günden itibaren, toplumu bilgilendirmek, doğru ve tarafsız bir kamuoyu oluşturmak, toplumu eğitmek ve eğlendirmek gibi birçok toplumsal görevi kendine misyon edinmiştir. Kitle iletişim araçları üstlendiği bu görevler sonucunda birçok otorite tarafından yayın yaptığı ülkelerin yönetiminde dördüncü kuvvetⁱⁱ olarak nitelendirilmiştir (Kaya, 2008).

Günümüzde görsel ve dijital medyanın yükselişine karşın, etkinliğini hala sürdüren en önemli kitle iletişim araçlarından biri gazetedir (Başaran İnce, 2010: 19). Çünkü gazeteler hala insanlar tarafından en güvenilir kitle iletişim araçları olarak değerlendirilmekte ve her sayıları tarihi belge olarak görülmektedir. Şöyle ki; geçmişte bir olay ile ilgili araştırma yapacak bir kişinin ilk başvuracağı kaynak olarak gazete arşivleri görülmekte, bu nedenle gazeteler tarihi belge olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde gazetelere ya da gazetecilere oldukça fazla sorumluluk düşmekte, özellikle toplumsal dinamikleri derinden etkileyecek, insanlarda infiale yol açacak haberler konusunda bu sorumluluk en üst seviyeye çıkmaktadır.

Çocuk istismarı haberleri de yukarıda bahsedilen türden haberlerdir. Toplumda infiale yol açacak, toplumsal dinamikleri derinden etkileyecek olan bu haberlerin üretim ve yayınlanma aşamasında gazetecilere büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu türden haberler yapılırken habercilik etiğine uygun dil ve üslup kullanımı, olaya karışan kişi ya da kurumların yasal haklarının göz ardı edilmemesi ve medyanın tarafsızlığı gibi birçok ilkeye bağlı kalınması gerekmektedir. Yapılan haberler toplumda infiale yol açıp sansasyon yaratmaktan çok, çocuk istismarı konusunda toplumu bilgilendirmeyi ve eğitmeyi amaçlamalıdır.

Çalışmanın Yöntemi Ve Amacı

Bu çalışmada Türkiye yazılı basımında yer alan çocuk istismarı haberlerinin biçim, içerik, sunuş ve inşa edilme tarzlarından hareketle, medyanın çocuk istismarı gibi hassas bir konuya karşı olan duyarlılık seviyesinin belirlenmesi ve bu konu hakkında topluma karşı olan sorumluluğunu ne kadar yerine getirdiğine ilişkin birtakım çıkarımlarda bulunması amaçlanmıştır.

Çalışma ayrıntılı bir şekilde ele alındığında bu çalışmada kullanılacak en verimli analiz yönteminin içerik analizi yöntemi olacağı düşünülmüştür. Çünkü içerik analizi yöntemi, olgusal verilerin rakamsal verilere dönüştürülmesinde en kullanışlı araştırma yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada da olgusal birçok çıkarım içerik analizi yöntemi sayesinde sayısal veriye dönüştürülecek ve elde edilen bilgiler ışığında bazı sonuçlara varılabilecektir. Ayrıca bu yöntem kullanılarak elde edilen veriler daha sonra medya etiği çerçevesinde değerlendirilerek.

Çalışma, Türkiye yazılı basınında yer alan çocuk istismarı haberlerinin birçok yönden hatalı bir şekilde üretildiği çıkarımına dayanmaktadır. Bu çıkarım bağlamında oluşturulan varsayımlar şu şekilde olmuştur;

- Gazeteler çocuğun cinsel istismarı haberlerini toplumda yaratacağı etki ve getireceği tiraj nedeniyle daha fazla ele almaktadır.
- Fiziksel istismar, duygusal istismar, çocuk işçiliği, çocuk evliliği gibi çok önemli çocuk istismarı türleri gazeteler tarafından yeteri kadar gündeme alınmamaktadır.
- İstismar zanlıları yapılan haberler aracılığıyla hedef haline getirilmektedir.
- Yapılan istismar haberlerinde kullanılan dil, üslup ve haberin yapılma tarzı çocuğun tekrar istismar edilmesine yol açabilecek şekildedir.

İncelenecek konunun araştırma evreni olarak Türkiye’de yayın yapan tüm yazılı medya unsurları olarak belirlenmiştir. Bu evren içinden ise farklı sahiplik yapılarına ve farklı ideolojilere mensup olan sol görüşteki *Cumhuriyet*, sağ görüşteki *Akit* ve ana akım olarak değerlendirilen *Hürriyet* gazeteleri örneklem olarak seçilmiştir.

Cumhuriyet gazetesi, Kurtuluş Savaşı’ndan sonra ilan edilen Cumhuriyet rejiminin hayata geçirilmesi sırasında yapılan değişiklikleri halka anlatmak ve bu değişikliklere karşı muhalefet eden bazı çevrelere karşı rejimi savunmak için Atatürk’ün de desteğiyle 7 Mayıs 1924 tarihinde Yunus Nadi tarafından kurulmuştur (Emre Kaya, 2009: 76). Gazetenin yayın politikası 94 yıllık tarihi boyunca Türkiye’de gerçekleşen olaylara göre bazı değişiklikler göstermiş olsa da özellikle 1960’lardan sonra sol düşünce, gazeteye hâkim olmaya başlamış, 1970’li yıllarda ise gazeteye dâhil olan yazarlarla birlikte gazete artık sol grupların kendi aralarında yazışmalara ev sahipliği yapacak kadar sol fikrin temsilcisi haline gelmiştir (Emre Kaya, 2009: 81).

12 Eylül 1980 darbesinden sonra yaşanan baskılar sonucu gazetenin yayın politikası liberal bir çizgiye kaymışsa da 1982 yılından sonra gazete tekrar eski sol çizgisine dönmeye başlamıştır. (Saral, 1989: 29)1990’lı yıllarda genellikle maddi sıkıntılarla boğuşan gazete 2000’li yıllarda Türkiye’de iktidarın değişmesiyle birlikte gazete eski sol kimliğine bürünmüş, iktidara karşı güçlü bir muhalefet yapmaya başlamıştır. Günümüzde de Cumhuriyet Gazetesi Vakfı tarafından yönetilen bu gazete yayın politikalarını solcu muhalefet anlayışı çerçevesinde devam ettirmektedir.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra yaşanan baskılar sonucu gazetenin yayın politikası liberal bir çizgiye kaymışsa da 1982 yılından sonra gazete tekrar eski sol çizgisine dönmeye başlamıştır. (Saral, 1989: 29)2000’li yıllarda Türkiye’de iktidarın değişmesiyle birlikte gazete

eski sol kimliğine bürünmüş, iktidara karşı güçlü bir muhalefet yapmaya başlamıştır. Günümüzde de yayın politikalarını bu anlayış çerçevesinde devam ettirmektedirler.

12 Eylül 1993 tarihinde Nuri Aykon tarafından kurulan *Akit* gazetesi, aşırı sağcı ve İslamcı yayın politikaları ile dikkat çekmektedir. Gazete yaptığı yayınlar aracılığıyla İslam dışında kalan dinlere, ateistlere, eşcinsellere ve hatta feministlere karşı kamuoyu oluşturmaya çalışmakta ve bu grupların aleyhinde birçok haber yapmaktadır. Gazete Nuri Aykon'un 2010 yılında vefat etmesinden sonra kanuni varisleri tarafından Ramazan Fatih Uğurlu'ya satılmıştır. (Akit, t.y) Bu el değiştirme gazetesinin yayın politikasında herhangi bir değişikliğe neden olmamış, İslamcı ve aşırı sağcı yayın politikası gazetesinin yeni sahipleri tarafından aynen devam ettirilmiştir.

Hrant Dink Vakfı'nın 2017 yılında yaptığı bir araştırmaya göre, Türkiye'de faaliyet gösteren yerel ve ulusal basın organları arasında en fazla nefret söylemine rastlanan gazete olarak *Akit* gazetesi gösterilmiştir (Hrant Dink Vakfı, 2017:1).

Türkiye'nin 1945-1950 yılları arasında yaşadığı demokrasi ve çok partili yaşama geçiş tecrübesi farklı alanlardaki gelişmeleri beraberinde getirmiş, gazetelerin yayın politikalarında da görece bir özgürleşme süreci başlamıştır (Alemdar, 1999: 17). Dönemin tanınan gazetecilerinden olan Sedat Simavi oluşan bu özgürlük ortamında, 1 Mayıs 1948 tarihinde *Hürriyet* gazetesinin ilk sayısını yayınlamıştır. (Özkır, 2013: 47)

Hürriyet gazetesi yayın hayatına başladığı günden itibaren tarafsız yayıncılık anlayışının temsilcisi olmayı ve tüm siyasi partilere eşit mesafede kalmayı amaç edinmiştir. Bu bağlamda, ilk sayılarında Başbakan İnönü ile Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar'ın yazılarını birinci sayfada bir araya getirmesi objektif yayın yapacağı mesajını vermektedir. Gazete ortaya koyduğu bu tavır ile birlikte Türkiye'de ana akım medya anlayışının temellerini atmıştır (Özkır, 2013: 48).

Sedat Simavi'nin ölümünün ardından gazete yönetimini oğulları Haldun ve Erol Simavi devralmış, iki kardeş aynı yayıncılık anlayışı çerçevesinde gazeteyi yönetmeye başlamışlardır. Buna karşın, 1968 yılında Haldun Simavi gazete yönetiminden ayrılarak yönetimi kardeşi Erol Simavi'ye bırakmıştır (Çölaşan, 2006: 31).

Gazete 1994 yılında Erol Simavi tarafından o dönem *Milliyet*'in de sahibi olan Aydın Doğan'a satılmıştır. Bu el değiştirmeden sonra, gazetesinin yayıncılık anlayışında köklü bir değişiklik olmamasına karşın, ideolojik olarak laik ve Atatürkçü; yaşam tarzı ve kültürel tercihler bakımından batıcı; ekonomik bakımdan kapitalist ve küreselleşmeci bir yönelime sahip olmuştur. Sermaye birikimi ve taşıdığı kültürel kodlar bakımından Türkiye'nin Batılı bir yaşam modeline geçişini savunan zengin-elit kesimlerin sözcülüğünü yapmakta ve siyasi egemenlik gibi

iktidar alanına yönelik mücadele süreçlerinde toplumun elit olmayan kesimlerine karşı çoğu zaman otoriter ve kısıtlayıcı bir refleks göstermiştir (Özkır, 2013: 68). Gazete çok yakın bir zaman önce ise iktidara yakınlığı ile bilinen, Demirören Grubu'na satılmıştır.

Örneklem olarak belirlenen *Cumhuriyet*, *Akit* ve *Hürriyet* gazetelerinin tüm sayılarının incelenmesinin imkânsız olması nedeniyle, söz konusu araştırma bu gazetelerin 1 Şubat 2017 ve 31 Mart 2017 tarihleri arasındaki yayınlarını kapsayacaktır. Bu sebeple araştırma, söz konusu gazetelerde bu tarihler arasında çıkan çocuk istismarı haberleriyle sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırmada yapılırken haberler bazı kriterlere göre örnekleme dâhil edilmiştir. Çocuğa karşı uygulanan dayak, işkence ve öldürme haberleri fiziksel istismar, taciz ve tecavüz haberleri cinsel istismar, çocuğu reddetme, aşağılama ve hürriyetinden yoksun bırakma haberleri duygusal istismar, yetişkinlerin çocuğu ekonomik olarak sömürmesi ve zorla çalıştırması haberleri çocuk işçiliği, 18 yaşından küçük bir kişinin ailesi ya da başka biri tarafından evlendirilmesi haberlerini ise çocuk evliliği kapsamında değerlendirilerek örnekleme dâhil edilmiştir.

Bulgular ve Değerlendirme

Çocuk istismarı özellikle Türkiye gibi nüfusunun büyük bir çoğunluğu muhafazakâr insanlardan oluşan toplumlar için tabu olarak görülmektedir. Bu nedenle çocuk istismarının ele alındığı bir haberin üretim sürecinde dikkat edilmesi gereken hususlar diğer türden haberlere göre çok daha fazla olmalı, bu haberler toplumsal dinamikleri alt üst edecek şekilde sunulmamalıdır. Çalışmanın bu bölümünde de sözü edilen haberlerin veriliş biçimi ve sunumu konusunda habercilik etiği bağlamında tespit edilen sorunlar tartışılacaktır.

Hürriyet, *Cumhuriyet* ve *Akit* gazetelerinin 1 Şubat-31 Mart 2017 tarihleri arasında çıkan sayılarının incelenmesi sonucu 50'si *Hürriyet*'te, 61'i *Cumhuriyet*'te ve 19'u *Akit*'te olmak üzere 130 çocuk istismarı haberiyle karşılaşılmış, yapılan değerlendirme neticesinde ise söz konusu tarihler arasında incelenen üç gazetede çıkan çocuk istismarı haberlerinin %48'inin *Cumhuriyet*'te, %38'inin *Hürriyet*'te ve % 14'ünün *Akit*'te yer aldığı saptanmıştır. Bu verilere göre, *Cumhuriyet* ve *Hürriyet* gazetelerinin çocuk istismarı konusuyla daha fazla ilgilendiği, *Akit* gazetesinin ise çocuk istismarı gibi toplumsal açıdan çok önemli bir konuya gereken hassasiyeti göstermediğini söylemek mümkündür. Fakat yukarıda sayıları ve oranları verilen söz konusu haberler detaylı bir şekilde incelendiğinde, büyük çoğunluğunun fiziksel ve cinsel istismar olaylarının anlatıldığı haberler olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1: Çocuk İstismarı Haberlerinin Türlerine Göre Gazetelerde Yer Alış Sayıları

	Hürriyet	Cumhuriyet	Akit	Toplam
Fiziksel İstismar	18	11	11	40
Cinsel İstismar	21	28	3	52
Duygusal İstismar	1	7	3	11
Çocuk İşçiliği	3	6	0	9
Çocuk Evliliği	7	9	2	18
Toplam	50	61	19	130

Tablo 1'e bakıldığında *Hürriyet*, *Cumhuriyet* ve *Akit* gazetelerinin daha çok fiziksel ve cinsel istismar vakalarını haber yaptıkları, diğer istismar türlerine gereken önemi göstermedikleri açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunun sebebi ise fiziksel ve cinsel istismar olaylarının toplumda yaratacağı sansasyonun diğer çocuk istismarı türlerine göre çok daha fazla olmasıdır. Ayrıca bu çıkarımı desteklemek için söz konusu gazetelerin incelenen sayılarında çıkan çocuk istismarı haberlerinde, hangi tür haberlere daha fazla alan ayırdığı da ölçümlenmiştir. Buna göre söz konusu gazetelerde fiziksel ve cinsel istismar haberlerine diğer istismar türlerine ayrılan alanın iki katından daha fazla alan ayrıldığı, bu türden istismar haberlerinin çok daha ayrıntılı bir şekilde verildiği gözlenmiştir.

Yukarıda bahsedilenler dışında Tablo1'de dikkat çeken bir diğer konu da *Akit* gazetesinde çıkan cinsel istismar haberlerinin diğer gazetelere oranla çok daha az olmasıdır. Bu durumun elbette birçok farklı sebebi olabilir. Ancak söz konusu gazetede çıkan 19 çocuk istismarı haberi incelediğinde bu durumun gazetenin ideolojisinden ve bu ideolojiye bağlı olarak geliştirdiği yayıncılık anlayışından kaynaklandığı açık bir şekilde gözlemlenmektedir. Şöyle ki; söz konusu tarihler arasında bu gazetede yer alan neredeyse tüm çocuk istismarı haberleri "türbanlı çocuklara" karşı yapılan şiddet olaylarını kapsamakta ve bu olaylar üzerinden muhalefet partilerine karşı algı oluşturulmaktadır. Yani gazetede çocuk istismarı gibi oldukça hassas bir konuyu dahi siyaset malzemesi olarak kullanmaktadır. Bundan dolayı çocuğun fiziksel istismarı haberleri cinsel istismarı haberlerine oranla oldukça fazladır. Ayrıca *Akit* gazetesinde cinsel istismar olaylarının diğer gazetelere göre daha az işlenmesinin bir diğer nedeni de gazetenin bazı cinsel istismar olaylarını (çocuk evliliklerine bağlı olarak gerçekleşen) çocuk istismarı olarak görmemesi ve bu durumun İslam dinine uygun olduğunu düşünmesidir.

Tablo 2: Çocuk İstismarı Haberlerinin Türlerine Göre Gazetelerde Kapladığı Alan

	Hürriyet	Cumhuriyet	Akit
Fiziksel İstismar	%25.2	%21.5	%61.8
Cinsel İstismar	%46.9	%34	%14.5
Duygusal İstismar	%0.9	%6.8	%14.6
Çocuk İşçiliği	%6.9	%11.3	%0
Çocuk Evliliği	%20.1	%26.4	%9.1

Tablo 2’de verilen bilgileri incelemeyen evvel konunun daha net bir şekilde anlaşılması için tablonun başlığında yer alan kapladığı alan ifadesiyle kastedilenin ne olduğu konusunda bilgi vermek gerekmektedir. Bu ifade, çalışma kapsamında incelenen farklı türlerdeki 130 çocuk istismarı haberinin kelime sayısı bakımından istismar türlerine göre gazete üzerinde kapladığı alanı ifade etmektedir.

Tablo 2’den elde edilen veriler bağlamında değerlendirilecek olursa, söz konusu gazetelerde yer alan çocuk istismarı haberlerinin kapladığı alanın *Hürriyet*’te %72,1’i, *Cumhuriyet*’te %55,5’i ve *Akit*’te %76,3’ü fiziksel ve cinsel istismar haberlerine ayrılmıştır. Bundan dolayı incelenen üç gazetenin de haber üretim sürecinde duygusal istismar, çocuk işçiliği ve çocuk evliliği gibi oldukça önemli çocuk istismarı türlerini ihmal ettiğini söylemek mümkündür.

Çalışmaya konu olan 130 çocuk istismarı haberi arasında *Hürriyet*’te çıkan 50 haberin 3 tanesinde, *Cumhuriyet*’te çıkan 61 haberin 6 tanesinde çocuk işçiliği konusuna yer verilmiştir. *Akit*’te ise herhangi bir çocuk işçiliği haberine rastlanmamıştır. Bu veriler bağlamında değerlendirilecek olursa, çocuk işçiliği gibi çocuk haklarının temelini oluşturan, bu hakların yasal bir zemine oturtulmasında en önemli faktör konumunda olan bir meselenin yazılı basında gereken duyarlılıkla ele alınmadığı açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Böyle bir durumun ortaya çıkmasındaki en büyük neden ise hiç şüphesiz çocuk işçiliği konusunun fiziksel ve cinsel istismar olayları gibi toplum tarafından ilgiyle takip edilecek bir konu olmaması ve gazetelerin tiraj kaygısıyla daha sansasyonel haberlere yönelme eğilimidir.

Çocuk işçiliği ile mücadele konusunun basın organları tarafından yeterince ele alınmamasının ve ihmal edilmesinin en önemli nedenlerinden biri de kapitalist düzenin çocuk iş gücünden faydalanmak istemesidir. Bunun temel sebebi çocuk emeğinin, küresel kapitalist sistem içerisinde emek-yoğun ve görece az vasıf gerektiren sektörlerde esnek, güvencesiz, itaatkâr

ve ucuz emek olarak görülmesidir. (Disk/Genel İş Sendikası, 2017: 2) Medya patronlarının dahi basın dışında birçok farklı sektörde faaliyet gösteren şirketlerin sahibi olduğunu düşünenecek olursak, basının çocuk işçiliği konusunda neden yeteri kadar özenli davranmadığını ve bu konuyu ihmal ettiğini daha net bir şekilde anlayabiliriz.

Çocuk işçiliği gibi basın tarafından ihmal edilen bir diğer çocuk istismarı türü de çocuk evliliğidir. Özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde çocukların karşı karşıya kaldığı çocuk istismarı türlerinin başında erken yaşta evlendirilme gelmektedir. Bu ülkelerde yaşayan insanlar çocuk evliliklerini kültürel olarak olumsuz bir pratik olarak değerlendirmemekte ve bu nedenle çocukların erken yaşta evlendirilmelerini destekler tutum sergilemektedirler.

Türkiye’de de çocukluk döneminde evliliklerin önemli bir sorun olduğuna ilişkin bulgular bulunmaktadır. Araştırmalara göre, Türkiye’de 2003 yılında 15-19 yaş aralığındaki çocukların %11,9’u, 2008 yılında ise %9,6’sı evlidir. Ayrıca 17 yaşındaki her on iki kadından biri (%9) anne olmuş ya da gebe kalmıştır. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları 2008’e göre 15-19 yaş grubundaki kadınların %5,9’u ilk doğumunu yapmıştır. (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları, 2008; Aktaran: Özcebe ve Küçük Biçer, 2013: 87)

Yukarıda verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere çocuk evliliği konusu Türkiye’de de oldukça yaygın bir çocuk istismarı türüdür. Fakat çocuğun hem fiziksel, hem duygusal hem de cinsel olarak istismarının aynı anda gerçekleştiği bu istismar türü, yazılı basında gerektiği şekilde yer alamamıştır. Tablo 1’de çocuk evliliği haberlerinin çalışma kapsamında incelenen gazetelerdeki sayıları da gösterilmiştir. Bu veriler bağlamında değerlendirildiğinde, çocuk evliliği gibi çok önemli bir çocuk istismarı türünün yazılı basında gerekli ilgiyi görmediğini ve diğer istismar türlerinin daha sansasyonel haberler olmasından dolayı bu istismar türüne tercih edildiğini söylemek mümkündür. Bu tercihin önemli nedenlerinin başında ise çocuk istismarı haberlerini tiraj kaygısı ile üretmeleri gelmektedir. Ayrıca, toplumdaki bazı çevrelerde yaygın olan kaniya göre, çocuk evlilikleri çok da olumsuz bir olgu olarak görülmemekte, hatta istismar olarak bile değerlendirilmemektedir. Bu nedenle ülkemizde yaşanan çocuk evlilikleri toplumun geneline hitap eden anakım gazetelerde istenilen oranlarda yer almamış olabilir.

Yukarıda verilen bilgilere ek olarak, *Akit* gazetesinde yer alan çocuk evliliği haberlerinde dikkat çeken bir hususu belirtmek gerekmektedir. Şöyle ki; söz konusu gazetede yer alan çocuk evliliği haberleri diğer iki gazeteye göre çok farklı bir bağlamda değerlendirilmiş, genellikle çocuk evlilikleri olumsuz bir olgu olarak yansıtılmamıştır. Örneğin; *Akit* gazetesinin 20 Şubat 2017 tarihindeki sayısında 12. sayfada yer alan “*ABD’de Evlilik İçin 18 Yaş Sınırı Yok*” başlıklı yazıda ABD’nin bazı eyaletlerinde evlenmek için 18 yaş sınırının olmadığı belirtilmiş, bu bağlamda Müslüman ülkelerdeki çocuk evliliklerinin aleyhinde yapılan eleştirilerin “batılı

devletlerin bir oyunu” olduğu mesajı verilmiştir. Haberde kullanılan dil ve ortaya atılan argümanlarla çocuk evliliği konusu normalleştirilmeye çalışılmıştır. O nedenle yukarıda verilen verileri gazetelerin ideolojik konumlanması doğrultusunda değerlendirmekte yarar vardır.

Çocuk istismarı haberlerinde en sık yapılan hatalardan biri de istismara uğrayan çocuğun ve ailesinin kimlik bilgilerinin, fotoğraflarının, adreslerinin açık bir şekilde kullanılmasıdır. Ayrıca bu şekilde yapılmış haberler, habercilik etiği açısından da büyük sakıncalar içermektedir. Şöyle ki; çocuk istismarı gibi toplum tarafından oldukça hassas bir mesele olarak değerlendirilen bir olayın öznesi durumunda olan çocuk ya da aile bu olay ile birlikte anılmayı çoğu zaman istememekte, en azından kimliklerinin saklı kalmasını talep etmektedirler. Fakat yapılan inceleme sonucunda gazetelerin çocuk istismarı haberlerinin üretiminde çocuğun veya ailenin bu hassasiyetlerine gereken dikkati göstermediği anlaşılmıştır.

Tablo 3: Çocuk İstismarı Haberlerinde Fotoğraf Kullanımı

	Çocuğun Fotoğrafının Kullanılmadığı Haberler	Çocuğun Fotoğrafının Kullanıldığı Haberler
<i>Hürriyet</i>	% 39.5	% 60.5
<i>Cumhuriyet</i>	% 46.2	% 53.8
<i>Akit</i>	% 53	% 47

Tablo 3’te incelenen üç gazete yer alan çocuk istismarı haberlerinde, istismar mağduru çocuk ve ailesinin fotoğraflarının kullanım oranları gösterilmiştir. Bu veriler bağlamında çocuğun özne durumunda olduğu çocuk istismarı haberlerinde *Hürriyet* 32 haberden 14’ünde (%39,5), *Cumhuriyet* 54 haberden 25’inde (%46,2) ve *Akit* 17 haberin 9’unda (%53) mağdur çocuğun ya da ailesinin fotoğraflarını yayınlamıştır. Bu verilerden de anlaşılacağı üzere söz konusu üç gazete de çocuk istismarı haberlerinde yaklaşık %50 oranında çocuk ve ailesinin fotoğraflarını kullanmıştır. Elbette tek başına bu veri gazetelerin habercilik etiği açısından olumsuz bir tavır sergilediklerini ispat etmemektedir. Bu noktada belirtilmesi gereken en önemli husus, söz konusu gazetelerin ele aldıkları çocuk istismarı haberlerinde mağdur çocuk ve ailenin fotoğraflarını nasıl ve ne şekilde kullandığıdır.

Çocuk istismarı haberlerinde gazetecilerin habercilik etiği konusunda ne kadar hassas olduklarının belirlenmesi için kullanılan fotoğrafların mozaiklenip mozaiklenmediğine de bakmakta fayda vardır. Bu doğrultuda çalışma kapsamında ele alınan gazeteler arasında yapılan

incelemeler sonucunda *Hürriyet*'in kullandığı 23 fotoğraftan 12'sini (38,9), *Cumhuriyet*'in 29 fotoğraftan 18'ini (%62) ve *Akit*'in 8 fotoğraftan 6'sini (%75) çocuğun ve ailesinin haklarını ve habercilik etiği ilkelerini göz ardı ederek mozaiklemeden kullandığı tespit edilmiştir. Buna karşın fotoğraf kullanımını konusunda *Hürriyet* gazetesinin diğer iki gazeteye göre konuya biraz daha hassas davrandığını söylemek mümkündür. Ayrıca bu konuda *Akit* gazetesinin etik açıdan diğer gazetelere oranla çok daha duyarlı davrandığını söylemekte fayda vardır. Çünkü gazete kullandığı fotoğrafların büyük çoğunluğunu mozaiklenmemiş ve çocuğun fiziki tüm özellikleri açık bir şekilde verilmiştir. Bu habere konu olan çocuğun kötü niyetli kişiler tarafından ileriki bir zamanda tekrar istismar edilmesine ve çocuğun psikolojisinin bozulmasına neden olabilir. Bu nedenle *Akit* tarafından sergilenen bu tutum oldukça sakıncalıdır. Tablo 3 ve Tablo 4'te ortaya konan veriler bağlamında değerlendirildiğinde, hem çocuk ve ailesinin fotoğrafının kullanımını hem de kullanılan fotoğrafların mozaiklenmesi noktasında *Hürriyet*'in daha duyarlı bir habercilik anlayışı sergilediğini açık bir şekilde göstermektedir.

Tablo 4: Çocuk İstismarı Haberlerinde Kullanılan Fotoğrafların Veriliş Biçimi

	Çocuğun Fotoğrafının Mozaiklendiği Haberlerin Sayısı	Çocuğun Fotoğrafının Mozaiklenmediği Haberlerin Sayısı
Hürriyet	20	12
Cumhuriyet	11	18
Akit	2	6

Gazetelerde çıkan çocuk istismarı haberlerinde çocuk ve ailesinin sunumuyla ilgili daha net öngörüler elde etmek ve bu konuda olumlu ya da olumsuz çıkarımlarda bulunmak için bu haberlerin sunumuyla ilgili başka birtakım verilerden de yararlanmak gerekmektedir. Çünkü şu ana kadar verilen bilgiler sadece fotoğraf kullanımını ile sınırlı kalmıştır ve konuyla ilgili bir değerlendirme yapmak için yeterli değildir.

Daha önce de belirtildiği üzere çocuk istismarı haberlerinin üretim sürecinde dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan biri de istismar kurbanı çocuğun ve ailenin isimlerinin verilmemesi ya da verilse dahi kodlamalar kullanılarak verilmesi konusudur. Bu bağlamda yapılan incelemeler sonucunda *Hürriyet*'te çıkan çocuk istismarı haberlerinin %%61,75'inde,

Cumhuriyet'te %54,8'inde ve *Akit*'te %41,65'inde çocuğun adının kodlanarak verildiği saptanmıştır. Bu kodlamalar genellikle istismara uğrayan çocuk veya ad ve soyadının baş harflerinin kullanılması şeklinde yapılmıştır.

Tablo 5: Çocuğun Özne Olduğu İstismar Haberlerinde İsimin Sunuluş Şekli

	Çocuğun Adının Açık Bir Şekilde Verildiği Haberler	Çocuğun Adının Kodlanarak Verildiği Haberler
Hürriyet	%38.25	%61.25
Cumhuriyet	%45.2	%54.8
Akit	%58.35	%41.65

Tablo 5'te aktarılan veriler değerlendirildiğinde üç gazetenin de çok yüksek oranda çocuğun adını kullandığı görülmektedir. Özellikle *Akit*'te yer alan çocuk istismarı haberlerinin birçoğunda isim vermeme konusunda duyarlı davranılmadığını ve habercilik etiği ilkelerinin görmezden gelindiğini söylemek mümkündür. Buna karşın konuyu sadece *Akit* üzerinden ele almak ve sadece *Akit*'in bu hatayı yaptığını söylemek haksızlık olacaktır. Çünkü her üç gazetede de çocuğun adının verilme oranı oldukça yüksektir. Çalışma kapsamında incelenen tüm gazetelerde yer alan haberlerin yaklaşık %50'sinde çocuğun veya ailesinin adının açık bir şekilde verildiği ve çocuğun bu haberler nedeniyle gelecekte karşılaşacağı sorunların göz ardı edildiği açık bir şekilde görülmektedir.

Gazetecilerin çocuk istismarı haberlerinde kullandıkları temsillerin olayın topluma doğru ve tarafsız bir şekilde aktarılması noktasında oldukça önemli olduğunu belirtmekte fayda vardır. Şöyle ki, çalışma kapsamında incelenen gazetelerde yer alan çocuk istismarı haberlerinde istismara maruz kalan kişi olarak çocuğun tarifi noktasında bazı farklılıklar saptanmıştır. Olayın oluş şekline, istismarcının toplumdaki konumuna ve kurban çocuğun yaşına göre gazeteler tarafından farklı tarifler yapılmıştır. Bu tarifler genel olarak 14 yaşın altındaki çocuklar için mağdur ya da kurban olarak, 14 yaşın üzerindeki çocuklar için ise genç kız ya da genç erkek olarak yapılmıştır.

Tablo 6: Çocuk İstismarı Haberlerinde Çocuğun Sunumu

	<i>Hürriyet</i>	<i>Cumhuriyet</i>	<i>Akit</i>
Çocuk	%88	%90	%48
Genç kız/genç erkek	%12	%10	%42

Bu noktada *Akit* gazetesinin sergilediği yayıncılık anlayışının son derece sorunlu olduğunu belirtmek gerekmektedir. Diğer iki gazetenin aksine bu gazetede yayınlanan çocuk istismarı haberlerinin %42'sinde istismar mağduru çocuk, genç kız veya erkek olarak ifade edilmiştir. Böyle bir ifade, tüm dünyada hâkim olan 18 yaşının altında olan her bireyin çocuk olduğu ilkesini görmezden gelmekte, istismarın, çocuğa yapılan bir saldırı olmaktan çok kendini koruyabilecek yaşta genç bir kişiye yapılmış bir eylem olarak değerlendirilmesine yol açmaktadır. Bu nedenle söz konusu gazetede yer alan çocuk istismarı haberlerinde kullanılan genç kız veya erkek ifadesi oldukça sakıncalı olarak değerlendirilmektedir. Böyle bir temsil çocuğun istismarını meşru bir hale getirirken, istismar mağduru çocuğun istismar olayı ile ilgili olarak sorumlu olduğu algısını yaratmaktadır. Bundan dolayı çocuğun özne olduğu istismar haberlerinde çocuğun sunumunun en tehlikeli ve sakıncalı bir şekilde temsilinin *Akit* gazetesi tarafından yapıldığı söylenebilir.

Araştırma kapsamında ele alınan üç gazetede çıkan 130 çocuk istismarı haberi incelendiğinde habercilik etiği ilkelerinin sadece istismar mağduru çocuklar açısından değil, aynı zamanda istismarcı açısından da göz ardı edildiğini söyleyebiliriz. Elbette burada istismarcının korunmasından ve yaptığı eylemin topluma aktarılmamasından söz etmiyoruz. Burada anlatılmak istenen çocuk istismarı gibi hassas bir konunun işlenirken diğer haber türlerinden daha duyarlı bir şekilde ele alınması gerektiğidir. Çünkü daha önce de belirttiğimiz üzere bu tip haberler toplumda kolayca infiale yol açabilmekte, istenmeyen sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bundan dolayı çocuk istismarı haberlerinin üretim sürecinde istismar mağduru çocuğun olduğu kadar istismarı gerçekleştiren kişinin de haklarının gözetilmesi gerekmektedir. Haberciliğin en önemli bileşenlerinden olan tarafsızlık ilkesinin gereği de budur.

Çocuk istismarı haberlerinde en çok yapılan etik hatalardan biri de istismarcının sunumuyla alakalıdır. Araştırma kapsamında ele alınan 130 çocuk istismarı haberinden elde edilen bilgilere göre, istismarı gerçekleştiren kişiler bazı haberlerde olayın hemen akabinde ve herhangi bir mahkeme kararı olmadan toplum nazarında mahkûm edilecekleri tarzda ifadelerle sunulmuştur. Yapılan bu yayınlar hukukun temel ilkelerinden olan masumiyet karinesi ilkesine ters düşmekte, kişileri mahkemeden evvel basın yoluyla yargılamaktadır.

Tablo 7: Çocuk İstismarı Haberlerinde İstismarcının Veriliş Biçimlerinin Oranları

	<i>Hürriyet</i>	<i>Cumhuriyet</i>	<i>Akit</i>
Sapık	%4	%0	%0
Tacizci	%6	%1.6	%0
Cani	%3	%0	%0
Pedofili	%0	%1.6	%10.6

Tablo 8'nin incelenmesi sonucunda söz konusu gazetelerin yaptıkları bazı haberler vasıtasıyla hukukun temel ilkelerinden olan masumiyet karinesi ilkesini görmezden geldiğini söylemek mümkündür. Çünkü Tablo 8'ye konu olan tüm çocuk istismarı haberlerinde, istismar ile suçlanan kişinin daha mahkemeye bile çıkmadığı, olayın, haberin yapıldığı tarihten çok kısa bir zaman önce gerçekleştiği saptanmıştır.

Bu noktada özellikle *Hürriyet* gazetesinde yer alan çocuk istismarı haberlerinin diğer gazetelerde yer alan haberlere göre çok daha sakıncalı bir şekilde üretildiğini söylemek mümkündür. Çünkü istismar ile suçlanan kişi *Hürriyet* gazetesinde çıkan çocuk istismarı haberlerinin %4'ünde sapık, %6'sında tacizci, %3'ünde ise cani olarak nitelendirilmiştir. Bu ifadeler hiçbir mahkeme kararı olmadan, sadece olaya tanık olduğunu söyleyen kişilerin verdiği beyanlardan yol çıkılarak yayınlanmıştır. Bundan dolayı söz konusu gazetenin çocuk istismarı gibi hassas bir konuda istismar ile suçlanan kişiyi toplum nezdinde bu haberler aracılığıyla mahkûm ettiğini ve habercilik etiği açısından da uygun davranmadığını söylemek mümkündür. Tablo 7 ile ilgili olarak bunların dışında dikkat çeken bir diğer nokta ise *Akit* gazetesinin pedofili temsili ile ilgili tutumudur. Gazete çocuk istismarı ile suçlanan kişileri diğer gazetelere nazaran oldukça yüksek bir oranda pedofili olarak değerlendirmiştir. Bu temsil tarzı oldukça sakıncalıdır. Çünkü pedofili temsili çocuğa karşı işlenen tecavüz ve taciz suçunu bir hastalık kalıbına sokmakta ve olayın bir suç olarak değerlendirilmemesi gerektiği algısını yaratmaktadır. Bu nedenle çocuk istismarı haberlerinde istismar ile suçlanan kişinin pedofili olarak temsili oldukça sakıncalı bir temsil olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yukarıda belirtilen hususların dışında çocuk istismarı haberlerinde istismar ile suçlanan kişinin sunumu konusunda başka etik sorunların da olduğu saptanmıştır. Bu sorunların başında ise istismar ile suçlanan kişinin kimlik bilgilerinin haberlerde açık bir şekilde verilmesi ve hedef haline getirilmesi gelmektedir.

Tablo 8: Çocuk İstismarı Haberlerinde İstismar İle Suçlanan Kişinin Adının Sunuluş Biçimi

	İstismarcının Adının Açık Bir Şekilde Verildiği Haberler	İstismarcının Adının Kodlanarak Verildiği Haberler
<i>Hürriyet</i>	%33	%67
<i>Cumhuriyet</i>	%50	%50
<i>Akit</i>	%33	%67

Söz konusu gazetelerde çıkan çocuk istismarı haberlerinde, istismar ile suçlanan kişinin kimlik bilgilerinin saklı tutulması ve toplum önünde hedef haline getirilmemesi ilkelerine yeteri kadar bağlı kalınmadığını söylemek mümkündür. Çünkü hemen hemen tüm gazeteler yaptıkları birçok haberde istismar ile suçlanan kişinin kimlik bilgilerini herhangi bir kodlama yapmadan açık bir şekilde yayınlamışlar ve kişiyi hedef haline getirmişlerdir. Bu tarz bir habercilik anlayışı ile yapılan haberler istismar ile suçlanan kişinin toplum tarafından linç edilmesine ve öldürülmesine kadar varacak sonuçlar doğurabilir. O nedenle bu tarz haberler yapılırken toplumun hassasiyetleri göz önünde bulundurulmalı ve haberlerin doğuracağı sonuçlar çok iyi değerlendirildikten sonra habere en uygun olan dil ve üslup geliştirilmelidir.

Gazetelerin çocuk istismarı ile ilgili tutum ve davranışlarını değerlendirmek ve bir çıkarımda bulunmak için bu gazetelerin istismar haberlerine erişimlerinde başvurdukları yöntem ve çalışanlarını bu konuda kullanma eğilimlerine de bakmakta fayda vardır. Çünkü gazeteler genellikle değerli gördükleri haberlere hiçbir aracı olmadan, doğrudan kendileri ulaşmak istemekte ve bundan dolayı bünyesinde çalıştırdığı muhabirleri bu haberleri yapmaları için görevlendirmektedirler. Yani bir gazetenin çocuk istismarı konusunda ne kadar duyarlı ve ilgili davranışının anlaşılması için harcadıkları iş gücü ve maliyeteⁱⁱⁱ de bakılmalıdır.

Tablo 9: Çocuk İstismarı Haberlerinde Format

	<i>Hürriyet</i>	<i>Cumhuriyet</i>	<i>Akit</i>
Yazarı Belli Olan Köşe Yazısı	4	0	0
Muhabir Ajans Karışımı Haberler	6	14	17
Muhabir	31	32	2
Ajanslardan Elde Edilen Haberler	9	15	0

Tablo12’de verilen bilgiler bağlamında değerlendirildiğinde *Cumhuriyet* ve *Hürriyet* gazetelerinin çocuk istismarı haberlerine ulaşım noktasında olumlu olarak çalışmalar yaptığını söylemek mümkündür. Çünkü tabloya göre, *Hürriyet*’te incelen 50 çocuk istismarı haberinin 31’i (%62), *Cumhuriyet*’te incelenen 61 çocuk istismarı haberinin 32’si (%53) muhabirler tarafından yapılmış haberler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu veri, söz konusu iki gazetenin de çocuk istismarıyla ilgili haberlere ulaşım noktasında çok fazla enerji ve kaynak harcadığını göstermektedir. Buna karşın *Akit* gazetesinde durum biraz farklıdır. Bu gazetede yer alan 19 çocuk istismarı haberinin sadece 2’si (%10) muhabirler tarafından yapılmış, geriye kalan tüm haberlerde herhangi bir muhabir ismi kullanılmamıştır. Buradan hareketle, *Akit* gazetesinde çıkan çocuk istismarı haberleri gazetenin kendi çalışanlarını ve kaynaklarını kullanarak yaptığı haberler olmadığını söylemek mümkündür. Muhtemelen bu haberler yaygın kullanılan haber ajanslarından faydalanarak yapılmıştır.

Sonuç

Çocuk istismarı ile ilgili farkındalık yaratmak ve istismar vakalarının önüne geçmek için aileler çocuk istismarı konusunda eğitilmeli ve nelerin çocuk istismarı kapsamında olduğunu onlara anlatmalıdır. Çünkü istismar vakalarına konu olan birçok aile sadece cinsel istismarları çocuk istismarı olarak görmekte, yapılan fiziksel istismarları, çocuk evliliklerini ve çocuk işçiliğini sosyolojik, ekonomik ve kültürel gerekçelerle bu kapsamda değerlendirmemektedirler. Bu nedenle çocuk istismarı konusunda ilk olarak ailelerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Düzenlenecek olan konferans, seminer ve kongre gibi organizasyonlarla hangi davranışların ve olguların çocuk istismarı kapsamında değerlendirildiğinin ebeveynlere anlatılması gerekmektedir. Bu noktada en büyük görev ise basın kuruluşlarına düşmektedir. Çünkü basın elinde bulundurduğu enformasyon gücü ile bu görevi en iyi şekilde ifa edecek yegâne kuvvettir. Bundan dolayı basın kuruluşları öncülüğünde yapılacak çalışmalarla toplumun çocuk istismarı konusunda farkındalığı artırılmalı ve başta aileler olmak üzere tüm bireyler çocuk istismarının olumsuzlukları hakkında bilgilendirilmelidir. Basının en önemli görevlerinden birinin de toplumu bilgilendirmek olduğunu düşünecek olursak çocuk istismarı ile mücadele noktasında basına büyük görevler düşmektedir.

Bu çalışma Türkiye’de faaliyet gösteren bazı gazetelerde çıkan çocuk istismarı haberleri üzerinden basın ve çocuk istismarı ilişkisi kapsamında bazı çıkarımlarda bulunmayı hedeflemiştir. Bu hedef doğrultusunda *Hürriyet*, *Cumhuriyet* ve *Akit* gazetelerinin 1 Şubat 2017 ve 31 Mart 2017 tarihleri arasında çıkan sayıları incelenmiş, söz konusu gazetelerde bu tarihler arasında yer alan 130 çocuk istismarı haberine rastlanmıştır.

Bu haberler, ise; basının çocuk istismarı konusunda toplumu yeterince bilgilendirip bilgilendirmediği, çocuk istismarı türlerinin her birinin eşit bir şekilde ele alınıp alınmadığı, yapılan çocuk istismarı haberlerinde kullanılan dil ve üslubun çocuğun yeniden istismarına neden olup olmadığı, istismar ile suçlanan kişinin yasal haklarına saygı gösterilip gösterilmediği, gibi sorular bağlamında incelenmiştir.

Yapılan bu araştırmalar sonucunda konuyla ilgili aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

1. Türkiye’de yayın yapan gazeteler çocuk istismarı haberlerine yönelik yeterli ilgiyi ve duyarlılığı göstermemektedir.
2. Yapılan çocuk istismarı haberlerinin büyük çoğunluğu toplumun daha fazla dikkatini çekecek ve doğal olarak gazetenin satışlarını “olumlu” yönde etkileyecek olan cinsel istismar ve fiziksel istismar türlerinde olmuştur.
3. Çocuğun özne durumunda olduğu istismar haberlerinde gazeteler, kullandıkları dil/üslup ve haberin sunum şekli açısından habercilik etiği ilkelerine uygun olmayan tarzda yayın yapmışlar, çocuğun yeniden istismarına yol açabilecek türden haberler yayınlamışlardır.
4. Söz konusu gazetelerin incelenmesi sonucunda, çocuk istismarı haberlerinde kullanılan dil ve üslubun toplumda infiale yol açacak şekilde kullanıldığı açık bir şekilde görülmektedir.
5. Çocuk istismarı haberlerinde istismar ile suçlanan kişinin birtakım yasal hakları olduğu göz ardı edilmiş, kişi bu haberler aracılığıyla toplum nezdinde mahkûm edilmiş ve hedef haline getirilmiştir.
6. Söz konusu gazetelerde çıkan çocuk istismarı haberleri incelendiğinde, günümüzde basının en temel görevlerinden olan “toplumu eğitme” görevini yerine getirmediği, haberlerin çocuk istismarı konusunda farkındalık yaratıp toplumu eğitecek şekilde olmadığı açık bir şekilde görülmektedir.
7. İncelen çocuk istismarı haberlerinin bazılarında, çocuğun isminin, fotoğrafının hatta adresinin açık bir şekilde verildiği belirlenmiştir. Bu nedenle söz konusu gazetelerin yaptığı bazı haberlerin, istismar mağduru çocuğun geleceği ile ilgili olumsuz etkiler bıraktığı ve çocuğun toplumsal bir varlık olduğu gerçeğini görmezden geldiği söylenebilir.
8. *Hürriyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde çıkan çocuk istismarı haberleri incelendiğinde, bu gazetelerin çocuk istismarı olayları ile ilgili olarak “toplumu bilgilendirme” görevini bir ölçüde yerine getirdiğini söylemek mümkündür. Çünkü incelenen haberlerin büyük çoğunluğu bu iki gazetede yer almıştır. Buna karşın *Akit* gazetesi bu konuda ele aldığı haber sayısı bakımından oldukça yetersiz bulunmuştur.

9. Çalışmada, çocuk istismarı haberlerine verilen önemin bir ölçütü olarak değerlendirilen haberlere ulaşımdaki kaynak ve personel kullanımı konusunda, *Cumhuriyet* ve *Hürriyet* gazeteleri olumlu olarak değerlendirilmektedir. Çünkü yapılan incelemeler sonucunda bu iki gazete çıkan çocuk istismarı haberlerinin birçoğu gazetede çalışan muhabirler tarafından üretilmiştir. *Akit* Gazetesi söz konusu haberlere ulaşım noktasında kendi personellerini ve kaynaklarını kullanmadığı gerekçesiyle bu konuda da yetersiz görülmüştür.

10. *Akit* gazetesinde çıkan çocuk haberlerinin genellikle gazetenin ideolojik konumu çerçevesinde ele alındığı, gazetenin çocuk istismarı ile farkındalık yaratmayı ya da bu konuda toplumu bilgilendirmeyi amaçlamadığı açık bir şekilde görülmektedir. Çünkü mevcut siyasal iktidara yakınlığı ile bilinen bu gazetede yer alan neredeyse tüm çocuk istismarı haberlerinin genellikle mevcut siyasal iktidarın siyasi rakiplerini zor durumda bırakmayı ve siyasal iktidarın muhalefet partilerine karşı geliştirdiği ideolojik söylemlerin toplum tarafından kabul edilmesini amaçladığı açık bir şekilde görülmektedir. Söz konusu bu gazetede çıkan çocuk istismarı haberleri bu bağlamda değerlendirildiğinde gazetenin çocuk istismarı gibi hassas bir konuyu dahi siyasal rekabetin malzemesi yaptığını, yaptığı haberlerle konuyu amacından saptırarak toplum nazarında muhalefete karşı olumsuz bir algı yaratmayı amaçladığı söylenebilir.

Kaynakça

- Akit. (t.y.). Künye. <https://www.yeniakit.com.tr/kunye.html> adresinden alındı.
- Aktepe, E. & Atay, İ. M. (2017). Çocuk Evlilikleri ve Psikososyal Sonuçları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 9, 410-420.
- Alemdar, K. (1999). Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar. İstanbul: Afa Yayınları.
- Bakır, E. & Kapucu, S. (2017). Çocuk İhmali ve İstismarının Türkiye’de Yapılan Araştırmalara Yansımaları: Bir Literatür İncelemesi. *Hacettepe Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4, 13-24.
- Cüceloğlu, D. (1993). İnsan Davranışı- Psikolojinin Temel Kavramları. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çölaşan, E. (2006). Unutulmayan Söyleşiler. İstanbul: Doğan KitapDisk/Genel İş Sendikası (2017). Emek Araştırmaları Raporu: Türkiye’de Çocuk İşçi Olmak. İstanbul: Disk-Ar.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2014). Child Maltreatment “Child Abuse”.
http://search.who.int/search?q=child+abuse&ie=utf8&site=who&client=en_r&proxystylesheet=en_r&output=xml_no_dtd&oe=utf8&getfields=doctype%20. Adresinden alındı.
- Engel, B. (1991). *Partners in Recovery: How Mates, Lovers, and Other Survivors Can Learn to Support and Cope with Adult Survivors of Childhood Sexual Abuse*. Los Angeles: Lowell House.
- Erkman, F. (1991). Çocukların Duygusal Ezimi. Ankara: Gözde Yayınevi.
- Hrant Dink Vakfı. (2017). Medyada Nefret Söylemi Raporu Ocak-Nisan 2017.
<https://hrantdink.org/attachments/article/829/Medyada%20Nefret%20S%C3%B6ylemi%20%C4%B0zleme%20Raporu%20Ocak-Nisan%202017.pdf> adresinden alındı.
- Karakaş, B. & Çevik, Ö. C. (2016). Çocuk Refahı: Çocuk Hakları Perspektifinden Bir Değerlendirme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18, 887-906.
- Lanning, B. Ballard, J.D. & Robinson, J. (1999). *Child Sexual Abuse Prevention Programs in Texas. Public Elementary Schools the Journal of School Health*, 69, 3-8.
- Örnek, G. (2017). İstismarın Görünmeyen Yüzü: Duygusal İstismar.
<https://ekmekvegul.net/gundem/istismarin-gorunmeyen-yuzu-duygusal-istismar> adresinden alındı.
- Özcebe, H. & Küçük Biçer, B. (2013). Önemli Bir Kız Çocuk ve Kadın Sorunu: Çocuk Evlilikler. *Türk Pediatri Arşivi Dergisi*, 48, 86-93.
- Özdemir, E. E (2012). Çocuk İstismarı Haberlerinin Yazılı Basında Sunumu. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Özkır, Y. (2013). Hürriyet Gazetesi’nin Kimliği. *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 45-70.
- Saral, Z. (1989). Biz Aileyiz. Ankara: Yurt-Kitap Yayınları.
- Taşbaşı, K. (2018). Ana Akım Gazetelerde Görünmez Kılınan Çocuk İşçiler. *Global Media Journal TR Edition*, 8 (16), 141-160.
- Türk Dil Kurumu (t.y.). Güncel Türkçe Sözlük.
http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5bae028ac6bbc2.86936142 adresinden alındı.

¹ Hristiyanlık inancına göre, Adem ve Havva Tanrı’nın meyvesini yemeyi yasakladığı iyi ve kötüyü bilme ağacının meyvesini yemiş, bundan dolayı Tanrı’nın huzurundan kovulmuştur. Bu olay ilk günah olarak değerlendirilmekte ve doğan tüm bebeklerin bu günah ile birlikte doğduğuna inanılmaktadır.

ⁱⁱ Günümüzde modern devletler yasama, yürütme ve yargı olmak üzere üç ayrı kuvvet tarafından idare edilmektedir.

ⁱⁱⁱ Burada maliyetten kasıt habere ulaşım sürecinde harcanan para ve zamandır.